

Diagnòstic i Jornades de Participació sobre la Infància i l'Adolescència del Raval

COMUNICACIÓ

FUNDACIÓ TOT RAVAL

Pl. Caramelles 8 - 08001 Barcelona

Tel. 93 442 68 68 - Fax. 93 442 68 81

www.totraval.org - info@totraval.org

En els darrers anys la intervenció social en la seva vessant comunitària ha anat adquirint més importància. Aquest fet ha respost, d'una banda, a la necessitat de desenvolupar un **treball amb la comunitat** més que no pas *per* la comunitat, considerant a les persones com a agents actius de la seva pròpia transformació, a qui reconèixer la veu, capacitats i potencial, fomentant la seva implicació i corresponsabilitat. En aquest sentit, la **infància i l'adolescència** és, sens dubte, un dels sectors en el que és més important fer un esforç perquè aquest enfoc sigui una realitat, més enllà d'un discurs. Tanmateix, al Raval és també imprescindible assegurar els serveis *per a* la completa cobertura de les **necessitats i interessos** dels infants i adolescents, afavorint així la seva **educació integral**.

D'altra banda, és un fet evident que cal **optimitzar recursos** i evitar la duplicació d'actuacions per part d'entitats i col·lectius socials, serveis, administracions, xarxes ciutadanes, xarxes familiars, etc. Pel que fa a aquest aspecte, el Raval es caracteritza per un gran nombre i diversitat de serveis existents i per una elevada inversió pública i privada que volen donar resposta a les mancances socials i educatives afavorint la cohesió social. Amb tot, la inversió no deixa de ser insuficient, tal i com és el cas dels recursos adreçats a la infància i a l'adolescència, que no en són una excepció tot i l'àmplia xarxa existent. Així mateix, ja estan funcionant diverses coordinadores i s'han tirat endavant algunes experiències de treball comunitari i de participació, sobretot en l'àmbit educatiu i cultural.

La Fundació Tot Raval és una plataforma de 50 entitats, institucions, persones i empreses que aposten per la millora de la qualitat de vida del Raval pel que fa als aspectes socials i educatius, culturals i econòmics i comercials. En aquest marc, a finals del 2004 la Fundació Tot Raval, a partir de la demanda de les entitats membres vinculades a la infància, adolescència i famílies¹, va considerar urgent impulsar un **diagnòstic** i crear **espais de reflexió i treball** més enllà de la pràctica quotidiana, per pensar i repensar les actuacions en base a un **coneixement ampli, profund, contrastat i compartit de la realitat**.

¹ Les entitats de la Fundació Tot Raval vinculades a la infància i l'adolescència són: Ravalnet, C.O. Joan Salvador Gavina, TEB, A. Mestres Rosa Sensat, Casal dels Infants del Raval, Fundació Raval Solidari, Associació sociocultural Ibn Batuta, Associació per a dones Surt, USOC, Càritas, F.M. Aurelia Capmany, Associació per a la inserció professional APIP, Penya Blaugrana Sant Pau Raval, l'Escola de Músics i Escola de Músics Juan Pedro Carrero, i Xamfrà-Centre de Música i Escena.

Aquesta iniciativa, a més, coincideix amb a la cinquena proposta del Taller de Futur sobre la Cultura al Raval que es va realitzar el 2004, en la que es plantejava *millorar la xarxa d'equipaments i recursos suficients per a infants i joves*².

El projecte sobre **la infància i l'adolescència del Raval** es planteja com una investigació i una intervenció *amb i per* a la comunitat. La primera part diagnostica la situació cercant les potencialitats i necessitats del col·lectiu (concretament de la franja de 0 a 16 anys) i de la xarxa de serveis públics i privats (educatius, socials, de salut,...), que queda reflexada en un **informe**³. La segona part es concreta en unes **jornades de participació** que tenen l'objectiu de facilitar el coneixement, l'anàlisi, el debat i les proposicions en base a la cooperació entre administracions, institucions, entitats, col·lectius i serveis. Podríem dir que s'espera una tercera part, més enllà de la dimensió programada del projecte, que suposaria la tirada endavant i el seguiment de les accions plantejades des del treball en xarxa i de participació.

A través de les dinàmiques de les jornades de participació es podrà compartir i validar el diagnòstic del barri, avaluar la situació i consensuar estratègies d'intervenció amb tots els agents socials implicats des de la corresponsabilitat i la voluntat de reforçar i complementar el que existeix. El procés ha de servir de catalitzador, de mitjà per impulsar un procés dialèctic on la població, les entitats, els centres educatius, els serveis i les administracions, etc. detecti, reflexioni i prioritzi les actuacions a portar a terme.

Cal remarcar que des de l'inici del projecte es compta amb el suport del Districte de Ciutat Vella, concretament de la Regidoria i l'àrea de Serveis Personals. A més, és important destacar que actualment es compta amb un marc ben favorable per a la diagnosi i cerca d'estratègies per part de les administracions i la societat civil, ja que es compta amb el Pla Educatiu d'Entorn del Raval⁴ i el Pla d'Acollida de Ciutat Vella, ambdós amb dotació pressupostària, i amb la constitució imminent del Consell Assessor de la Infància i la del Consell dels Infants de Ciutat Vella per a finals del 2006.

Per tant, es parteix de que hi ha un bon camí recorregut i encara un llarg, complex i important tram per recórrer. Cal ser conscients de les dificultats i facilitats que es podran anar trobant per tal de poder fer la via més adient al ritme més adequat, però sense perdre el pas i fent pinya. Es plantegen sobretot molts **reptes de futur** i cal aprofitar

² Al Taller de Futur sobre la Cultura al Raval hi van participar 66 persones veïnes del barri, representants d'associacions, tècniques, polítiques i directives. L'informe de resultats es pot consultar a www.totraval.org.

³ Per a l'elaboració de l'informe es compta amb la col·laboració del Consorci Institut d'Infància i Món Urbà.

⁴ El maig del 2005 es va constituir la Comissió del Pla Educatiu d'Entorn del Raval fruit de la col·laboració entre el Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona.

l'impuls i l'energia que s'està demostrant el dia a dia en tots els àmbits i estaments i garantir la màxima **participació ciutadana** perquè els infants, adolescents, famílies i recursos gaudeixin de millores en la situació.

FINALITAT I OBJECTIUS

El projecte es planteja com un procés de coneixement i anàlisi de la realitat i de foment del treball en xarxa, que són dues de les línies principals d'actuació de la Fundació Tot Raval. S'esperen uns resultats concrets que són el diagnòstic de la infància i l'adolescència i la xarxa, i un seguit de reflexions i propostes compartides temporalitzades a curt, mig i llarg termini que englobin actuacions a nivell micro i macro. També serà important identificar qui serà el responsable o responsables de les accions proposades (administracions, escoles, entitats, col·lectius, coordinadores, etc.).

La **finalitat** del projecte és:

Incidir en la millora de les dinàmiques comunitàries i les polítiques i iniciatives socials i educatives referents a la infància i l'adolescència. Elaborar i prioritzar propostes de futur de forma participativa amb els diferents agents involucrats.

S'han diferenciat **objectius** relatius als següents quatre aspectes:

1. PARTICIPACIÓ CIUTADANA:

- Visibilitzar i canalitzar la veu dels infants, adolescents i famílies i fomentar que se'ls reconegui un paper principal i actiu en el diagnòstic i la cerca de solucions.
- Generar un espai i una dinàmica de coneixement, reflexió, debat i propostes en el que hi participi una representació de la ciutadania (associada, no associada, tècnica i política).
- Fomentar la corresponsabilitat dels agents implicats en l'àmbit de la infància i l'adolescència.

2. **SERVEIS:**

- Conèixer i difondre el mapa dels recursos existents, el seu abast, la seva interrelació (coordinació, duplicació, complementarietat, etc.), les seves necessitats i els interessos com a serveis i en relació al barri.
- Conèixer les necessitats socials que no queden cobertes, cercar solucions conjuntes, la seva prioritització i la unificació de criteris d'actuació.

3. **XARXA:**

- Conèixer i avaluar els mecanismes de coordinació i de treball en xarxa, els agents que hi estan implicats, el seu grau d'operativitat i les seves necessitats, per tal de fomentar-ne l'optimització.
- Generar o millorar les estratègies de coordinació perquè siguin àgils, facilitin el traspàs d'informació i la participació en tots els nivells de les entitats, i entre les entitats, les institucions socioeducatives i les administracions.
- Enfortir les xarxes socials al barri del Raval.

4. **POLÍTIQUES SOCIALS:**

- Fomentar la necessitat de prioritzar la participació i la dimensió comunitària en les polítiques socials (públiques i privades).
- Fomentar una major inversió i estratègies de finançament plurianual per garantir la continuïtat i ampliació de les accions educatives, socials, de prevenció, etc.

PLA DE TREBALL I DESCRIPCIÓ DE LES FASES

El projecte de la infància i l'adolescència es va començar a finals del 2004 amb el disseny i diagnòstic i finalitzarà amb les jornades de participació el maig de 2006, i la posterior edició dels resultats. El següent quadre mostra la temporalització de les diferents fases:

	04	04	Gener 05	Febrer 05	Març 05	Abril 05	Maig 05	Juny 05	Juliol 05	Agost 05	05	05	05	05	Gener 06	Febrer 06	Març 06	Abril 06	Maig 06	Juny 06
1. Disseny	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o		
2. Elaboració del diagnòstic		o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o				
2.1. Treball de camp		o	o	o	o	o	o	o	o		o	o								
2.2. Anàlisi i redacció de l'informe										o	o	o	o	o	o	o				
3. Realització de les jornades																o	o	o	o	
3.1. Convocatòria jornada																o	o	o		
3.2. Jornades de participació																			o	
4. Publicació final																			o	o

1. DISSENY

A partir de la demanda de les entitats es va concretar una primera planificació que ja diferenciava la fase d'elaboració del diagnòstic i la de la realització de les jornades. Aquesta planificació s'ha revisat a partir de l'avaluació contínua, de manera que s'ha anat ajustant al nombre i tipus de fonts i al ritme i possibilitats de treball d'aquestes i a la disponibilitat de dedicació de l'equip tècnic de Tot Raval i de les institucions col·laboradores.

Des d'un primer moment es van compartir els objectius del projecte amb el Districte de Ciutat Vella, que va acompanyar en el disseny d'alguns elements del treball de camp.

El treball de camp, que ha estat elaborat directament per l'equip de Tot Raval, s'ha basat en una metodologia que prioritza la cerca i l'avaluació qualitativa, tot i estar complementada amb mètodes quantitatius. Els materials per a l'estudi (qüestionaris, guions

d'entrevista, etc.) han estat d'elaboració pròpia, tot i haver-se revisat amb professionals externes per assegurar la seva validesa i funcionalitat.

Per a fer l'anàlisi de les dades recollides i elaborar l'informe s'ha comptat amb la col·laboració del Consorci d'Infància i Món Urbà. Així mateix, pel que fa al disseny de les jornades de participació, durant el primer trimestre del 2006 s'acabarà de concretar amb la Unitat de Recerca Qualitativa i Participativa de la Fundació Dr. Robert, tenint en compte els temes centrals del diagnòstic i els recursos dels que es disposi.

El disseny del projecte s'ha conceptualitzat partint de la base que en una iniciativa d'aquestes característiques era imprescindible comptar amb la següent tipologia d'**agents involucrats**:

- Població no associada: infants, adolescents i famílies
- Associacions de participació i grups organitzats: pares i mares, alumnat, veïnat, etc.
- Recursos: tècnics i directius
 - d'educació formal: centres d'ensenyament
 - d'educació no formal: entitats de lleure, serveis socioeducatius, esportius, artístics, educadors de carrer, etc.
 - sociosanitaris, assistencials,...
 - culturals: biblioteques, centre cívic,...
- Administracions: tècnics i polítics
 - local: Districte, Serveis Personals, Participació, IMEB, etc.
 - provincial i autonòmica

2. ELABORACIÓ DEL DIAGNÒSTIC DE LA INFÀNCIA I L'ADOLESCÈNCIA

2.1. TREBALL DE CAMP

El treball de camp inclou la recollida de dades estadístiques sobre població i l'educació al barri, al districte i a la ciutat, les memòries de 15 organitzacions, 30 entrevistes a representants de les administracions, entitats i serveis, 15 qüestionaris a entitats i serveis,

qüestionaris a aproximadament 300 alumnes del barri i sis grups de discussió amb alumnat, pares i mares i professionals de l'àmbit socioeducatiu i dels serveis socials.

El **període** d'estudi està centrat en els anys 2004 i 2005, però també s'ha recollit informació de les entitats i serveis des del 1996, amb l'objectiu de conèixer la seva trajectòria i evolució l'adaptació a les necessitats emergents, el canviant perfil sociodemogràfic del barri i les diverses transformacions.

Les **fonts d'informació** del diagnòstic són:

FONTS DOCUMENTALS, ESTADÍSTIQUES I BIBLIOGRÀFIQUES EXTRETES DE:

- www.bcn.es
- Serveis Personals de l'Ajuntament
- IMEB
- Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya
- Informe 2004 sobre Infància, famílies i canvi social a Catalunya
- Entitats del barri (memòries i projectes)
- Pla Educatiu d'Entorn del Raval
- Altres (bibliografia diversa)

QÜESTIONARIS

S'han dissenyat i passat **qüestionaris a 12 entitats** per recopilar informació sobre el perfil dels infants, adolescents i famílies usuàries i més de **300 qüestionaris a alumnat** de 6è de primària i 3r d'ESO de tots els centres del Raval per recollir el seu perfil, els hàbits d'estudi, la utilització del seu temps lliure, la seva percepció sobre el barri, les seves necessitats i interessos, els equipaments,...

ENTREVISTES

S'han realitzat **30 entrevistes** a persones amb tasques directives o tècniques o representatives del Districte de Ciutat Vella (Regidoria, Educació i Salut, Prevenció,...), Departament d'Educació (Inspecció Educativa), centres d'ensenyament (EBM, CEIP, IES i centres concertats), serveis de les administracions públiques i entitats privades de l'àmbit de l'educació, el lleure, els serveis socials, l'esport, la cultura, la prevenció i la salut.

GRUPS DE DISCUSSIÓ

S'han dut a terme **6 grups de discussió** amb alumnat i pares i mares de primària i ESO, membres de la Coordinadora d'entitats privades d'infància i adolescència del Raval (CEPIAR) i tècnics i tècniques dels Serveis Socials d'Atenció Primària (SSAP) i els Equips d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (EAIA) del Raval Sud i Erasme Janer.

2.2. ANÀLISI DE LES DADES I REDACCIÓ DE L'INFORME

Aquest apartat es realitza amb la col·laboració del Consorci Institut d'Infància i Món Urbà (CIIMU) i comprèn una sistematització i anàlisi de la informació recollida (qualitativa, quantitativa i documental) i la redacció de l'informe sobre la situació de la infància i l'adolescència i de la xarxa de recursos. L'informe complet conté les següents **parts**:

- Context (Raval, marc jurídic, legal, polític i econòmic)
- Dades quantitatives bàsiques del Raval (sociodemografia bàsica, llars, famílies, educació i salut)
- Mapa dels recursos per a la infància i l'adolescència del Raval (xarxa de centres educatius, equipaments i serveis educatius municipals, xarxa associativa socioeducativa (entitats de serveis, ampes,...), espais de participació, coordinació i treball
- Resultats quantitatius i qualitatius del qüestionari a l'alumnat
- Informació qualitativa per temes (condicions de vida, estructures i relacions familiars, estils de vida dels infants i adolescents i oferta de recursos)
- Conclusions i recomanacions

Tenint en compte el caràcter tècnic de l'informe del diagnòstic, també s'elaborarà un material amb un format interactiu (pàgina web o DVD) que faciliti i motivi més la consulta a totes les persones involucrades o interessades, que contingui un disseny i llenguatge més amè.

3. REALITZACIÓ DE LES JORNADES DE PARTICIPACIÓ

3.1. CONVOCATÒRIA DE LES JORNADES

Una vegada acordats els àmbits concrets de treball, fruit dels resultats del diagnòstic i el llistat previst de participants, es procedirà a realitzar la convocatòria. Pel que fa als a les persones participants es farà una selecció representativa i plural de la diversitat de perfils i visions existents. Es preveu que assisteixin unes **cinquanta persones** tant a títol individual (especialment alumnat i famílies) com de persones associades, tècnics i tècniques, persones amb responsabilitat dins les entitats i serveis, i representants polítics.

La convocatòria es farà per escrit i a través de contacte directe, convidant a participar i posant a disposició l'informe. El que es pretén és facilitar el coneixement de les dades abans de la seva presentació, permetent la reflexió i la possible preparació de propostes, preguntes o aportacions de forma individual o en el si de les organitzacions convocades.

Paral·lelament, es farà una comunicació i convocatòria oberta i específica per al plenari final de les jornades on s'exposarà breument el diagnòstic i es presentarà l'experiència de les dinàmiques realitzades i les conclusions a les que s'hagi arribat. En relació a aquest punt, s'espera tenir uns bons resultats de la comunicació institucional que s'ha realitzat des de mitjans de 2005, a mode d'informació prèvia de les intencions i de cerca de complicitats amb responsables polítics dels diferents estaments. Així mateix, es preveu comptar amb assistents d'entitats, centres d'ensenyament, etc. i de totes aquelles persones interessades.

3.2. JORNADES DE PARTICIPACIÓ, REFLEXIÓ I PROPOSTES

La jornada de participació sobre la Infància i l'Adolescència del Raval es realitzarà el **maig del 2006** durant un dia i mig consecutius. Aquesta fase compta amb l'assessorament de la Unitat de Recerca Qualitativa i Participativa de la Fundació Robert - Universitat Autònoma de Barcelona, la qual conduirà les dinàmiques de treball de la jornada de participació.

Les jornades es dividiran en una primera part destinada al treball dels i les cinquanta participants i una segona part oberta on es presentaran les conclusions de tot el projecte.

En els espais de treball es realitzaran diferents dinàmiques, sobre el diagnòstic elaborat i un treball conjunt on analitzar la situació i elaborar propostes de millora.

4. COMUNICACIÓ I PUBLICACIÓ

Dels resultats de l'estudi i de les jornades sobre la infància i l'adolescència del Raval es farà una **edició impresa** i una **publicació interactiva** (DVD o web). Els materials finals es faran arribar a tots i totes les participants i a les entitats, serveis, centres d'ensenyament, professionals i responsables polítics vinculats a l'àmbit d'actuació.

D'altra banda, es preveuen l'aparició als **mitjans de comunicació** abans i després de la realització de les jornades, a **publicacions** especialitzades com la del Col·legi d'Educadores i Educadors Socials, a llistats de distribució, a les Jornades del PEC de Barcelona, a **agendes** del barri i la ciutat, etc.

I DESPRÉS... Perspectives de futur

A partir del diagnòstic conjunt i de les línies d'actuació proposades es valorarà i decidirà el tipus de **continuïtat** més adient. Per acabar plantegem algunes de les possibles accions:

- La convocatòria i dinamització de reunions per aprofundir en les temàtiques concretes acordades amb els agents interessats.
- El disseny d'accions i/o projectes específics que responguin a les necessitats i interessos del territori.
- L'actualització periòdica de l'informe sobre la infància i l'adolescència del Raval.
- La realització de jornades de participació sobre la temàtica amb una periodicitat bianual.

